

Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap samt om gemensamma fester och religiösa evenemang i gymnasiet

I denna anvisning beskrivs hur bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (731/1999), gymnasielagen (714/2018) och övrig lagstiftning ska beaktas i undervisningen i åskådningsämnen i gymnasieutbildningen samt vid anordnande av gemensamma fester, eventuella religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet till dem. De tolkningar och ståndpunkter i anvisningen som gäller tillämpningen av bestämmelserna baserar sig på ställningstaganden i handlingarna om beredningen av bestämmelserna och på ställningstaganden av riksdagens grundlagsutskott, högsta laglighetsövervakare och Utbildningsstyrelsen.

Syftet med anvisningen är att säkerställa att de kulturella grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättigheter som gäller religionsfrihet förverkligas i gymnasiernas verksamhet, att främja utbildningsmässig jämlikhet, likabehandling och respekt för kulturell mångfald och att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden. Utbildningsanordnarna ansvarar för att undervisningen, gemensamma fester, religiösa evenemang och förrättningar samt alternativ verksamhet ordnas i enlighet med bestämmelserna.

1. Undervisning i religion och livsåskådningskunskap i gymnasiet

1.1. Alternativa sätt att ordna studierna i religion och livsåskådningskunskap för en studerande

Utbildningsanordnaren är skyldig att anordna religionsundervisning enligt det i religionsfrihetslagen (453/2003) avsedda religionssamfund till vilket flertalet av de studerande hör. Även studerande som hör till andra religionssamfund eller studerande som inte hör till något religionssamfund kan om de så önskar delta i undervisningen, oavsett om det erbjuds undervisning i livsåskådningskunskap eller de olika lärokurserna i religion. Religionssamfundet inkluderar den evangelisk-lutherska kyrkan, det ortodoxa kyrkosamfundet, de religionssamfund som är registrerade i Finland samt vissa religionsföreningar som har jämförts med religionssamfund (övergångsbestämmelsen i lagen om ändring av 9 § i gymnasielagen (455/2003) och kulturutskottets utlåtande 14/2002 rd).

Utbildningsanordnaren har skyldighet att på nedan beskrivna sätt ge undervisning även i andra religioner eller i livsåskådningskunskap, om sammanlagt minst tre studerande deltar i undervisningen i utbildningsanordnarens läroanstalter. I praktiken är det vanligen så att majoriteten av utbildningsanordnarens studerande hör till den evangelisk-lutherska kyrkan, varvid regeln om tre studerande i fråga om religionsundervisningen tillämpas på studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet och i fråga om undervisningen i livsåskådningskunskap på studerande som inte hör till något religionssamfund. I enlighet med detta ordnas för minst tre studerande som hör till det ortodoxa kyrkosamfundet (Finlands ortodoxa kyrka, se lagen om ortodoxa kyrkan [985/2006]) och som inte deltar i undervisningen i majoritetens religion undervisning i den ortodoxa religionen, och för tre studerande som inte hör till något religionssamfund och som inte deltar i majoritetens religionsundervisning ordnas undervisning i livsåskådningskunskap.

För studerande som hör till ett annat i religionsfrihetslagen avsett religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet och som inte deltar i majoritetens religionsundervisning ska undervisning ordnas i deras egen religion om de begär det och regeln om minst tre studerande uppfylls. De studerande ska vara medlemmar i religionssamfundet i fråga eller så ska religionsundervisningen på basis av den fostran som den studerande åtnjuter och den studerandes kulturella bakgrund uppenbarligen motsvara den studerandes religiösa åskådning (16 § 6 mom. i gymnasielagen). Gymnasiet kan vid behov begära att den studerande ger en tillförlitlig utredning av sitt medlemskap i ett religionssamfund eller en utredning av vilken framgår att den studerandes fostran och kulturella bakgrund motsvarar den religion i vilken undervisning ska ges.

En studerande som hör till ett religionssamfund och för vilken inte ordnas undervisning i den egna religionen och som inte heller deltar i majoritetens religionsundervisning ska få undervisning i livsåskådningskunskap på den studerandes begäran.

En studerande som inleder gymnasieutbildningen efter att ha fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap. Det hör till utbildningsanordnarens prövningsrätt att avgöra i vilket fall en studerande ska anses inleda gymnasiestudierna och i vilket fall det de facto är frågan om att den studerande fortsätter sina gymnasiestudier.

När minimiantalet om tre studerande beräknas ska alla studerande vid utbildningsanordnarens gymnasier beaktas. Antalet studerande per utbildningsanordnare granskas separat för finskspråkig och svenskspråkig utbildning. När minimiantalet studerande beräknas beaktas i fråga om andra religioner än den evangelisk-lutherska och den ortodoxa religionen inte de studerande som inte har begärt att undervisning ska ordnas. Man beaktar inte heller antalet studerande som inte hör till något i Finland registrerat religionssamfund då utbildningsanordnarens skyldighet att inleda undervisning i en ny religion eller fortsätta ordna undervisning i någon religion granskas. Studerande som hör till ett religionssamfund vars religion det inte ordnas undervisning i och som söker till undervisning i livsåskådningskunskap räknas med i minimiantalet studerande som förpliktigar till att ordna undervisning i livsåskådningskunskap.

För dem som redan har inlett studier ska undervisningen slutföras, även om undervisningsgruppens storlek minskar till färre än tre studerande. Utbildningsanordnaren kan även annars enligt prövning ordna undervisning för grupper på mindre än tre studerande.

Om en studerande hör till flera än ett religionssamfund, beslutar den studerande i vilken religion hen ska undervisas (16 § 4 mom. i gymnasielagen). Religionssamfunden beslutar själva om de tillåter samtidigt medlemskap i ett annat religionssamfund.

Utbildningsanordnaren beslutar om förfarandet för den studerandes begäran om undervisning i religion eller livsåskådningskunskap. Utbildningsanordnaren ska se till att de studerande vet när de har rätt till undervisning i livsåskådningskunskap eller till undervisning enligt sitt eget religionssamfund. När det gäller val i fråga om åskådningsundervisningen ska man för de studerande betona att på samma sätt som vid valen i fråga om andra studier är målsättningen den att lösningen är bestående. De studerande har dock rätt att ändra sitt val om deras religionssamfund förändras eller om de inte längre hör till något religionssamfund.

I fråga om rätten att få undervisning i religion och livsåskådningskunskap ska ett förvaltningsbeslut i enlighet med förvaltningslagen fattas. Ett förvaltningsbeslut fattas i de fall

där den studerande begär det. Omprövning av beslutet får begäras hos regionförvaltningsverket (49 § i gymnasielagen). Till beslutet ska fogas en anvisning om hur man begär omprövning.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i betyget i formen "religion/livsåskådningskunskap", det vill säga det specificeras inte i vilken undervisning den studerande deltagit. I betygen anges inte heller vilken lärokurs i religion som den studerande studerat.

Om en studerande inte deltar i majoritetens religionsundervisning och inte heller i en eventuell undervisning i livsåskådningskunskap och om det inte ges någon undervisning i den studerandes egen religion eller i livsåskådningskunskap i utbildningsanordnarens gymnasium, kan den studerande delta i undervisning som ges av den studerandes eget religionssamfund. På undervisning som ges av ett religiöst samfund tillämpas de allmänna bestämmelserna om erkännande av kunnande. Utbildningsanordnaren ska erkänna kunnande som förvärvats på annat håll till den del som det motsvarar målen och innehållet i läroplanen. Vitsord från undervisning som ges av ett religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Eftersom de undervisningsgrupper som bildas i annan religionsundervisning än majoritetens religionsundervisning är små kan man i praktiken vara tvungen att ordna undervisningen så att undervisningen ges vid ett annat gymnasium än den studerandes eget gymnasium. Utbildningsanordnaren kan även ordna undervisningen tillsammans med eller skaffa den av en annan utbildningsanordnare. Undervisningen ska planeras och ordnas så att den studerandes rätt till undervisning enligt läroplanen förverkligas och så att undervisningsarrangemangen är så jämlika med majoritetens religionsundervisning som möjligt. Man bör till exempel fästa uppmärksamhet vid mängden närundervisning och vid det självständiga genomförandet av studierna.

I vissa grundskolor har olika åskådningsämnen undervisats i samma grupp. Vid sådana arrangemang ska man beakta att det i grunderna för läroplanen fastställs egna separata mål och studieinnehåll för de olika åskådningsämnena. Grunderna för läroplanerna för lärokurserna i religion och i livsåskådningskunskap är olika, även om vissa teman är desamma. Den studerande har rätt att få en läroplansenlig undervisning enligt den åskådningslärokurs hen valt.

När det gäller undervisning i samma grupp inom den grundläggande utbildningen gav riksdagens justitieombudsman i september 2017 ett avgörande (EOAK/3469/2016) med anledning av ett klagomål, och regionförvaltningsverket gav ett beslut i augusti 2017 (LSSAVI/4538/06.06.01/2016). Enligt avgörandena ska man vid bildande av undervisningsgrupper försäkra sig om att man i undervisningen i lärokurserna för de olika religionerna och i livsåskådningskunskap uppfyller kravet i 30 § i lagen om grundläggande utbildning på att målen i läroplanen ska uppnås. Även principen om jämlikhet och förbudet mot diskriminering styr och begränsar utbildningsanordnarens prövningsrätt vid beslut om hur undervisningen ska organiseras i praktiken. Även i ett avgörande av diskriminerings- och jämställdhetsnämnden i oktober 2020 (5.10.2020 360/2017) konstaterades att i det fall som nämnden behandlade var det frågan om förbjuden indirekt diskriminering att ordna all åskådningsundervisning som gemensam undervisning i samma grupp, eftersom rätten till undervisning i den egna religionen inte förverkligades.

Ställningstagandena i avgörandena innebär i praktiken att undervisningen i de olika lärokurserna i religion och i livsåskådningskunskap kan ordnas i samma undervisningsgrupp endast i begränsad utsträckning. Enligt riksdagens justitieombudsmans avgörande ska läraren dessutom ha nedan angivna behörighet att ge undervisning i livsåskådningskunskap och i varje lärokurs i religion i vilken undervisning ges i samma grupp. Behörighetskravet gäller således oberoende av

om undervisningen ordnas separat eller gemensamt (se EOAK/3469/2016). De riktlinjer som presenteras i avgörandena kan anses vara tillämpliga också på gymnasieutbildningen.

Enligt de läroplaner för gymnasiet som infördes i början av augusti 2021 får man bilda gemensamma studieperioder av moduler från olika läroämnen. I princip kan studieperioderna bildas av moduler från vilka läroämnen och lärokurser som helst. När studieperioderna bildas ska man dock se till att utbudet av studieavsnitt inte begränsar de studerandes val på ett sätt som är diskriminerande med tanke på religionsfriheten: de studerande ska ha möjlighet att genomföra studierna i de olika ämnena oavsett om de studerar religion eller livsåskådningskunskap som obligatoriskt läroämne. De olika lärokurserna i religion och livsåskådningskunskap kan också undervisas i ett studieavsnitt som är gemensamt för flera läroämnen. Som obligatoriska studier kan den studerande dock studera endast ett åskådningsämne eller en lärokurs i det, och undervisningen ska planeras och genomföras därefter. Ett studieavsnitt kan till exempel genomföras så att man inom studieavsnittet ger differentierad undervisning i de olika lärokurserna i religion och i livsåskådningskunskap. De studerande i de olika lärokurserna i religion och i livsåskådningskunskap ska ges undervisning enligt den läroplan som utarbetats utifrån grunderna för läroplanen.

1.2. Religionsundervisningens natur och innehåll samt lärarens behörighet

Religionsundervisningen utgör inte sådan religionsutövning som avses i 11 § i Finlands grundlag (731/1999).

Religionsundervisningen ordnas enligt de nationella grunderna för gymnasiets läroplan och enligt de lokala läroplaner som har gjorts upp i enlighet med grunderna.

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för religionsundervisningen i följande religioner: evangelisk-lutherska religionen, ortodoxa religionen, adventismen, Bahai-religionen, buddhismen, islam, judendomen, katolicismen, Krishnarörelsen, Kristensamfundets religion och Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga. Vid behov utarbetar Utbildningsstyrelsen läroplansgrunder för undervisningen även i andra religioner.

Grunderna för undervisningen i religion har reviderats i samband med den revidering av grunderna för gymnasiets läroplan som trädde i kraft 1.8.2016. De nya grunderna för undervisningen i religion ersätter de tidigare grunderna för alla lärokurser i religion i fråga om följande delar, som är gemensamma för alla lärokurser i religion: läroämnets uppdrag, mångsidig kompetens i läroämnet, religionsundervisningens allmänna mål och bedömningen. I beskrivningarna av de olika lärokurserna i religion specificeras undervisningens mål och centrala innehåll utifrån lärokursens natur.

I grunderna för gymnasiets läroplan 2019 gavs preciserade beskrivningar av lärokurserna i fem religioner: evangelisk-lutherska religionen, ortodoxa religionen, katolska religionen, islamiska religionen och judiska religionen. Dessutom har Utbildningsstyrelsen 2021 gett preciserade beskrivningar av lärokurserna i Bahai-religionen, buddhismen och Krishnarörelsen. I de lärokurser i religion för vilka inga preciserade lärokursbeskrivningar utarbetats utifrån grunderna för gymnasiets läroplan 2019 följs de bestämmelser som gäller alla lärokurser i religion och som anges i grunderna i denna föreskrift. När det gäller preciseringarna för enskilda lärokurser följs fortfarande i tillämpliga delar tidigare utarbetade lokala läroplaner.

Kännedom om den religion som respektive lärokurs gäller och om andra religioner och åskådningar utgör en väsentlig del av undervisningen i religion. Till kunskapen om religionen hör

även att bekanta sig med formerna och sätten för religionsutövningen. Enligt ett betänkande från riksdagens grundlagsutskott (10/2002 rd) ingår det i undervisningen att göra de studerande bekanta med böner, psalmer och religiösa förrättningar. Till exempel ett studiebesök som görs i samband med undervisningen för att de studerande ska få bekanta sig med en kyrka, moské eller motsvarande religiös byggnad eller få följa med en religiös förrättning utan att medverka i den är inte ett religiöst evenemang utan en del av undervisningen. All undervisning och övrig verksamhet ska utgå från pedagogiska grunder och läroplanen. Religiösa lokaler får användas som lärmiljöer även i andra sammanhang än i åskådningsundervisningen, till exempel med kulturarvet, konst, arkitektur och historia som perspektiv.

Bestämmelserna om den behörighet som förutsätts av lärare i religion och livsåskådningskunskap finns i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Av den som meddelar undervisning i evangelisk-luthersk eller ortodox religion som ämnesundervisning fordras utöver allmän behörighet som ämneslärare att hen har slutfört de studier i religionen i fråga som krävs för ämneskompetens i enlighet med kraven på dem.

Av den som undervisar i någon annan religion än evangelisk-luthersk eller ortodox religion fordras utöver den behörighet som fordras av ämneslärare att hen har slutfört högskolestudier i religionen i fråga eller på annat sätt inhämtat tillräckliga kunskaper och kännedom om religionen (21 a § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet [693/2003]).

Behörig att undervisa i livsåskådningskunskap är den som har den behörighet för ämneslärare i gymnasiet som föreskrivs i 10 § behörighetsförordningen.

Interimistiskt för högst ett år kan undervisning meddelas av en person som har tillräcklig utbildning och den förmåga som uppgiften kräver. En sådan person kan dock förordnas att meddela undervisning för längre tid än sex månader endast om personer som uppfyller de behörighetsvillkor som nämnda uppgift förutsätter inte står till buds när förordnandet ges eller om det finns andra särskilda skäl till detta. (23 § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet). Utgångspunkten bör alltid vara att en formellt behörig lärare utses.

Utbildningsanordnaren prövar först och främst om en person uppfyller behörighetsvillkoren för lärare som meddelar undervisning i religion och livsåskådningskunskap. En lärare i religion behöver inte vara medlem i ett religiöst samfund, och medlemskap i ett annat religionssamfund utgör inget hinder för skötsel av uppgiften.

2. Gemensamma fester i gymnasiet

Vid de finländska gymnasierna firas många traditionella högtider såsom julfest, vårfest och självständighetsdagen. Dessa fester får inte vara religiösa evenemang, och det ordnas inga alternativa evenemang för dem. Utbildningsanordnarna och läroanstalterna beslutar om festerna och deras innehåll.

De gemensamma festerna kan också ha religiösa inslag. Enligt grundlagsutskottet är sådana festtraditioner en del av den finländska kulturen. Enligt utskottets betänkande kan en fest som eventuellt inkluderar någon enstaka psalm i den religiösa toleransens namn inte betraktas som en tillställning för utövning av religion. Grundlagsutskottet anser att också andra motsvarande

traditioner som i sig har religiöst ursprung kan ingå i skolans traditionella fester.
(Grundlagsutskottets betänkande 10/2002 rd och 2/2014 rd)

Utgångspunkten för undervisningen i gymnasiet är respekt för livet och de mänskliga rättigheterna. Gymnasieutbildningens mål är att stöda den studerandes balanserade psykiska, fysiska och sociala utveckling samt att främja respekten för livet, de mänskliga rättigheterna, den hållbara utvecklingen, miljön och den kulturella mångfalden (1 § 1 mom. i SRF om gymnasieutbildning [810/2018]). Dessa mål ska vara utgångspunkt även då man värnar om och utvecklar den finländska skolfesttraditionen.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i ett avgörande i november 2019 (EOAK/2186/2018) ansett att eftersom skolans julfest hade ordnats i en kyrka och man hade sjungit psalmer, läst julevangeliet och församlingens präst hade hållit tal hade festen till betydande delar haft ett religiöst innehåll och ska enligt en helhetsbedömning anses ha varit en religiös tillställning. Biträdande justitieombudsmannen ansåg att skolan hade förfarit lagstridigt då den ordnade skolans julfest som en religiös tillställning.

I sitt avgörande konstaterade riksdagens biträdande justitieombudsman dessutom att det med tanke på elevernas jämlikhet, religionsfrihet samt den neutralitet och jämlikhet som krävs av det allmänna i fråga om religioner och övertygelser i regel är problematiskt att ordna avslutningsfesten för skolans termin i en kyrksal. Kyrkan är en plats som uttryckligen är avsedd för gudstjänster (en kyrklig byggnad som avses i 14 kap. i kyrkolagen), och enligt biträdande justitieombudsmannen förmedlar den således redan i sig religiösa betydelser.

Grundlagsutskottet tog i sitt betänkande (16/2021) ställning till anordnande av skolfester i kyrkan. Att en fest ordnas i en kyrka betyder enligt grundlagsutskottet inte att tillställningen i sig är religiös eller att programmet är religionsutövning. Grundlagsutskottet konstaterar att det är vanligt att kyrkolokaler används för olika icke-religiösa evenemang, såsom konserter och andra föreställningar. Utskottet anser att det i princip inte strider mot grundlagen att en fest ordnas i en kyrkolokal eller någon annan religiös lokal. Samtidigt betonar utskottet att användning av kyrkolokaler eller vilka andra uttalat religiösa lokaler som helst som festplats är förknippad med spänningar visavi religionsfrihet, likabehandling och neutralitet inom det allmänna. Spänningarna inverkar också till exempel på vilket innehåll som kan anses godtagbart, när fester som ingår i undervisningen ordnas i en sådan lokal. Grundlagsutskottet anser att när en kyrkolokal eller någon annan religiös lokal används för skolfester måste skolan över hela linjen försäkra sig om att elevernas religions- och samvetsfrihet tryggas på lika villkor.

Grundlagsutskottets och biträdande justitieombudsmannens ställningstaganden kan anses tillämpliga även på gymnasieutbildningen. Det är dock inte möjligt att sätta en exakt gräns för antalet religiösa inslag i gymnasiets gemensamma fester – det är en fråga som utbildningsanordnaren eller gymnasiet måste överväga. Vid övervägandet bör uppmärksamhet fästas vid den helhet som festen bildar och de religiösa inslagens andel i den. Utbildningsstyrelsen betonar vikten av ett noggrant övervägande, om man tänker ordna fester i religiösa lokaler. Gymnasiets gemensamma fester är avsedda för alla studerande i läroanstalten och för deras vårdnadshavare, och därför bör man när det gäller festarrangemangen, såsom val av festplats, sträva efter att arrangemangen inte leder till att någon av skäl relaterade till övertygelse inte deltar i festen.

Gymnasiets fester är en del av undervisningen och verksamheten, som de studerande ska delta i. Gymnasieutbildningen för unga ska genomföras i samarbete med hemmen. Gymnasiet ska informera de studerande och vårdnadshavarna om de evenemang som ordnas vid läroanstalten och om deras innehåll. Vid behov kan man komma överens med den studerande om individuella

arrangemang, om den studerande inte vill delta i hela programmet på en fest. Till exempel ett sådant arrangemang att den studerande förflyttar sig till en annan lokal för en del av tiden ska genomföras finkänsligt och så att det väcker så lite uppmärksamhet som möjligt. För enstaka religiösa inslag på en fest behöver det inte ordnas ersättande program eller verksamhet.

3. Gymnasiets religiösa evenemang och alternativ till dem

Utbildningsanordnaren kan besluta om religiösa evenemang och förrättningar, såsom gudstjänster, religiösa morgonsamlingar eller annan verksamhet med religiöst innehåll, ska ingå i gymnasiets verksamhet. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten.

Religiösa evenemang och förrättningar innehåller religionsutövning. Till religions- och samvetsfriheten hör enligt 11 § 2 mom. i grundlagen rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Med stöd av det som nämnts ovan kan en studerande inte åläggas att delta i gudstjänster, religiösa morgonsamlingar eller andra religiösa evenemang eller förrättningar. Friheten att inte delta i ett religiöst evenemang och en religiös förrättning är oberoende av medlemskap i ett religionssamfund. Således kan inte heller studerande som hör till ett religiöst samfund åläggas att delta i religiösa evenemang och förrättningar som ordnas av religionssamfundet i fråga eller av utbildningsanordnaren. Syftet med 11 § 2 mom. i grundlagen är inte att förhindra andras positiva frihet att utöva sin religion. Det hör till lärarnas tjänsteskyldighet att övervaka de studerande, även vid religiösa evenemang som ordnas av gymnasiet. Det rekommenderas dock att lärare inte tilldelas en övervakningsuppgift mot sin vilja.

Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man i mån av möjlighet ordna alternativ och meningsfull verksamhet (grundlagsutskottet 2/2014 rd). Enligt Utbildningsstyrelsen bör utgångspunkten alltid vara att alternativ verksamhet ska finnas tillgänglig. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. Ett alternativt evenemang behöver inte nödvändigtvis ordnas samtidigt som det religiösa evenemanget, men arrangemangen ska vara jämlika för de studerande.

Vid gymnasiet ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i religiösa evenemang inte leder till att den studerande stämplas eller till andra menliga följder för den studerande. Det väsentliga är att den studerande har en faktisk och genuin möjlighet att välja om hen ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag (grundlagsutskottet 2/2014 rd). När man informerar om evenemangens innehåll räcker det med en allmän beskrivning av evenemangets karaktär och information om var det anordnas. Evenemangets exakta innehåll behöver inte anges på programnivå, men det är bra att nämna till exempel eventuella samarbetspartner.

Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från annan verksamhet, och de ska också namnges på ett sådant sätt att de studerande och vårdnadshavarna får en korrekt uppfattning om deras religiösa karaktär. Till exempel en julotta ska inte kallas terminsavslutningsfest eller gymnasiets julfest. Utbildningsanordnaren ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också förverkligas i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom ramen för den dagliga verksamheten ska man försäkra sig om att likabehandlingen av de studerande inte äventyras och att inga

studerande stämplas. Gymnasiet ansvarar för säkerheten för alla studerande som deltar i olika aktiviteter.

Att en morgonsamling hålls av en församling innebär enligt riksdagens biträdande justitieombudsman (avgörande EOAK/1417/2019) inte nödvändigtvis att det är frågan om utövande av religion. Denna ståndpunkt grundar sig på rättspraxis vid Europadomstolen enligt vilken en anordnares antagna eller verifierade bakgrundsmotiv inte kan vara den enda grunden vid bedömning av en viss handling eller händelse. Om man med församlingen har kommit överens om att församlingens morgonsamlingar är allmänhumanistiska och avsedda för alla elever får de inte innehålla utövande av religion. (EOAK/1417/2019.) Utbildningsanordnarna ska se till att aktörer utanför gymnasiet följer de föreskrifter och anvisningar som getts om undervisningen. I dessa fall är det också viktigt att informera de studerande och vårdnadshavarna om att morgonsamlingar som hålls av religionsamfund är allmänhumanistiska och inte innehåller religionsutövning. På allmänhumanistiska morgonsamlingar är det möjligt att också behandla religiösa och andra åskådningsrelaterade teman, men temana ska behandlas på ett religiöst eller konfessionellt obundet sätt.

Utbildningsanordnaren kan också besluta att religiösa evenemang och förrättningar inte ordnas under den arbetstid som anges i gymnasiets arbetsplan. Denna lösning bör man stanna för även när exempelvis gymnasiets lokaler eller personalresurser i praktiken inte möjliggör religiösa evenemang, förrättningar eller alternativa program i enlighet med lagar och deras bestämmelser. Gymnasiet kan samarbeta med lokala församlingar och andra religiösa samfund. Gymnasiet kan komma överens om att de studerande informeras om möjligheten att på fritiden delta i evenemang som religiösa samfund ordnar.

4. Meddelande om deltagande och behandling av personuppgifter

För att åskådningsundervisningen ska vara ordnad på ett lagenligt sätt kan gymnasiet vid behov begära att en studerande ger en tillförlitlig utredning av sitt medlemskap i ett religionsamfund eller en utredning av vilken framgår att den studerandes fostran och kulturella bakgrund motsvarar den religion i vilken undervisning ska ges. Det räcker med att utredningen visas upp för gymnasiet. Utredningen arkiveras inte.

Utbildningsanordnaren ska planera undervisningen i åskådningsämnen och annan verksamhet med anknytning till åskådningar samt religiösa evenemang i gymnasiet på ett sådant sätt att verksamhetens karaktär är tydlig för de studerande, vårdnadshavarna, personalen och eventuella samarbetspartner. Vid information om evenemang och händelser bör man fästa uppmärksamhet vid att elever och vårdnadshavare förstår om det är frågan om undervisning i åskådningsämnen, ett religiöst evenemang eller ett annat evenemang (se EOAK/3017/2019).

Eftersom en studerande med stöd av 11 § 2 mom. i grundlagen med eget meddelande har möjlighet att avstå från att delta i religionsutövning, ska det av information som ges till de studerande framgå vilka religiösa evenemang och förrättningar samt alternativ verksamhet till dessa som ordnas i samband med undervisningen. Information om innehållet i religiösa och alternativa evenemang ska ges med tillräcklig noggrannhet så att den studerande har en reell möjlighet att från fall till fall meddela sitt deltagande. Gymnasiet ska också se till att informationen om religiösa evenemang, förrättningar och alternativ verksamhet når de studerande i tillräckligt god tid (se EOAK/2186/2018).

Den studerande meddelar om hen deltar i religiösa evenemang och förrättningar eller i alternativ verksamhet. Meddelandet kan gälla tills vidare för alla religiösa evenemang och till

exempel ges vid anmälan till gymnasiet, eller om den studerande så önskar kan hen meddela om saken från fall till fall. Den studerande får också ändra sitt meddelande. Utbildningsanordnaren bestämmer i vilken form meddelandet ska ges. Efter att utbildningsanordnaren tagit emot meddelandet ska utbildningsanordnaren se till att den studerandes deltagande i religiösa evenemang och förrättningar eller alternativ verksamhet förverkligas i enlighet med den studerandes meddelande.

Vid behandling av meddelanden ska utbildningsanordnaren följa bestämmelserna i EU:s allmänna dataskyddsförordning om behandling av personuppgifter (2016/679) och i dataskyddslagen (1050/2018), som kompletterar förordningen. Enligt ett beslut som riksdagens justitieombudsman fattat (EOAK/1825/2016) baserat på den personuppgiftslag som gällde innan dataskyddsförordningen trädde i kraft kan en utbildningsanordnare anses ha rätt att behandla uppgifter som rör deltagande i evenemang. Behandlingen av personuppgifter ska planeras på förhand och syftet med behandlingen definieras. Vid behandlingen av personuppgifter ska utbildningsanordnaren iaktta aktsamhet och god informationshantering.

5. Utbildningsanordnarens och gymnasiernas ansvar för verksamhet enligt denna anvisning

Utbildningsanordnaren ansvarar för att den undervisning som avses i dessa anvisningar samt gymnasiets gemensamma fester och religiösa evenemang och förrättningar planeras och ordnas i enlighet med lagstiftningen. Utbildningsanordnaren kan till exempel i det organ som svarar för anordnandet av utbildning besluta om anordnarspecifika riktlinjer för gemensamma fester och religiösa evenemang och förrättningar, och dessa riktlinjer ska följas i utbildningsanordnarens gymnasier. Utbildningsanordnaren ska också övervaka att gymnasierna följer lagstiftningen och de anordnarspecifika riktlinjerna.

I gymnasiet har rektorn det övergripande ansvaret för verksamheten i gymnasiet, och i detta ingår ansvar för att undervisningen och gymnasiets övriga verksamhet ordnas enligt lagstiftningen, läroplanen och anordnarspecifika beslut och riktlinjer. Rektorn ska se till att gymnasiets lärare är förtrodda med dessa anvisningar och övervaka att lärarna följer bestämmelser, anvisningar och lokala beslut. Rektorer, lärare och andra anställda som utövar offentlig makt handlar under tjänsteansvar, vilket innebär en accentuerad skyldighet att följa lagstiftningen och läroplanen.

6. Till slut

De gemensamma evenemang och fester som ordnas i gymnasiet främjar sammanhållningen mellan de studerande och personalen och stärker den gemensamma verksamhetskulturen. Enligt grundlagsutskottets betänkande innebär inte grundlagen eller praxis vid Europadomstolen att läroanstaltens verksamhet inte alls får innehålla religiösa inslag. Enligt utskottet främjar inte heller ett långt drivet undvikande av traditioner med religiöst ursprung den religiösa toleransen. I stället är det enligt utskottet viktigt att läroanstalterna i sin verksamhet och i anvisningar om verksamhet tar hänsyn till de centrala principerna i Europadomstolens praxis, såsom förbudet mot indoktrinering, kravet på det allmännas neutralitet samt religiös tolerans och pluralism. (Grundlagsutskottets betänkande 2/2014 rd)

Enligt grunderna för gymnasiets läroplan är delaktighet, engagemang och samhörighet viktiga i all verksamhet i gymnasiet. Verksamhetskulturen bör främja alla studerandes möjligheter att delta i arbetet med att utveckla studiemiljön och den gemensamma verksamhetskulturen. Likabehandling kräver både att man tryggar de grundläggande rättigheterna och möjligheterna

till delaktighet för alla och att man tar hänsyn till och respekterar individuella behov. Det hör till gymnasiets värdegrund att se mänsklig och kulturell mångfald som en rikedom. Verksamheten i gymnasiet, såsom lektioner, fester och samarbete i och utanför gymnasiet, stärker de studerandes förmåga att interagera med många olika slags människor. Gymnasiets verksamhet ska ordnas så att den i enlighet med gymnasielagen stöder de gymnasiestuderandes utveckling till goda, harmoniska och bildade människor samt aktiva samhällsmedlemmar.

Generaldirektör

Minna Kelhä

Direktör

Jarkko Niiranen

Detta dokument har godkänts elektroniskt i Utbildningsstyrelsens ärendehanteringssystem.